

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับสถานประกอบการในฐานะที่เป็นสถานศึกษา และมีความพยายามที่จะทำการเทียบโอนประสบการณ์จากการทำงานในสถานประกอบการให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาได้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีมาตราต่างๆ ที่เอื้อให้มีการศึกษาในสถานประกอบการมากขึ้น ได้แก่

มาตรา 18 ข้อ 3 ที่กำหนดลักษณะของศูนย์การเรียนรู้ว่า “ศูนย์การเรียนรู้ได้แก่ สถานที่หน่วยงานจัดการเรียนการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สภาสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด”

และในมาตรา 20 “การจัดการอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วย การอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัตินี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียน ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากการเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงานได้ด้วย นอกจากนี้ในหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษากล่าวถึง การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งสถานประกอบการเพื่อส่งเสริมการศึกษาและมีส่วนร่วมในการรับภาระค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม ส่งเสริมให้ใช้มาตรการลดหย่อนภาษีหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็นและรัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล องค์กรอื่นๆ รวมทั้งสถานประกอบการตามความเหมาะสมอีกด้วย

จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 นี้ ช่วยส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานประกอบการมากขึ้นและมีการจูงใจให้เจ้าของสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศในสถานประกอบการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กรได้มากขึ้น

สถานประกอบการหมายถึง สถานประกอบการกิจการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป ที่ประกอบธุรกิจอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในสถานที่หรือส่วนของสถานที่ซึ่งมีที่ตั้งแน่นอน

การดำเนินงานหรือการควบคุมกระทำโดยเจ้าของเป็นบุคคลหรือนิติบุคคลในทุกประเภท ยกเว้น เกษตรกรรม และหน่วยงานของรัฐบาล เป็นต้น ซึ่งสถานประกอบการจำแนกได้เป็น 2 ประเภท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สรุปรายข้อมูลเบื้องต้นการสำรวจธุรกิจการค้าและบริการ พ.ศ. 2546) ได้แก่ สถานประกอบการด้านอุตสาหกรรมการผลิต และ สถานประกอบการธุรกิจการค้าและธุรกิจทางการบริการ ซึ่งสถานประกอบการทั้ง 2 ประเภทนี้สามารถจำแนกตามจำนวนพนักงานในสถานประกอบการได้เป็น 3 ขนาด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2546) คือ สถานประกอบการขนาดย่อม เป็นสถานประกอบการที่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 1-50 คน สถานประกอบการขนาดกลาง เป็นสถานประกอบการที่มีจำนวนพนักงานตั้งแต่ 51-200 คน และสถานประกอบการขนาดใหญ่ เป็นสถานประกอบการที่มีจำนวนพนักงานมากกว่า 200 คน

ในประเทศไทยมีสถานประกอบการรวมทั้งสิ้นจำนวน 1,559,616 แห่ง โดยจำแนกเป็น สถานประกอบการด้านอุตสาหกรรมการผลิต 359,616 แห่ง และ สถานประกอบการค้าและธุรกิจทางการบริการ จำนวน 1.2 ล้านแห่ง (สำนักงานสถิติ, 2546) และจำนวนพนักงานในสถานประกอบการด้านการผลิตมีจำนวน 3.9 ล้านคน ด้านการบริการมีจำนวน 4.1 ล้านคน ซึ่งถือได้ว่าประเทศไทยมีประชากรที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการด้านการผลิตและด้านธุรกิจและบริการ เป็นจำนวน มากกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดในประเทศ

จำนวนกำลังแรงงานจากฐานข้อมูลแรงงานไทยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยนั้นได้ระบุถึงจำนวนผู้มีงานทำในไตรมาสที่ 2 พ.ศ. 2547 ว่ามีทั้งสิ้น 33,276,137 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในประเทศทั้งหมด 63,079,765 ล้านคน ก็ถือได้ว่าครึ่งของจำนวนประชากรทั้งหมดอยู่ในภาคแรงงาน และจากการพยากรณ์จำนวนกำลังแรงงานในอนาคตของทางสถาบัน พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี แรงงานส่วนใหญ่ในสถานประกอบการร้อยละ 61.4 ยังเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษาทั้งสิ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2547) ซึ่งถือว่าแรงงานในประเทศไทยยังมีการศึกษาน้อยมาก อีกทั้งรายได้ของแรงงานส่วนใหญ่ก็อยู่ในระดับที่ต่ำด้วยเช่นเดียวกันกลุ่มคนส่วนใหญ่ร้อยละ 72.2 นั้นย้ายมาจากท้องถิ่นเดิมโดยมีเหตุผลในการย้ายเพื่อหางานทำ ซึ่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนผู้ย้ายออกมากที่สุด และกรุงเทพมหานคร มีจำนวนผู้ย้ายเข้ามากที่สุดเช่นเดียวกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) กลุ่มคนเหล่านี้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดโอกาสในการศึกษา อีกทั้งบางกลุ่มประสบปัญหาทางด้านเวลาที่จำกัดในการเข้าศึกษา ประกอบกับมีภาระความรับผิดชอบมากมาย ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนหรือหาความรู้เพิ่มเติมได้ ซึ่งทำให้ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้กล่าวถึงปัญหาที่พบเมื่อแรงงานเข้าสู่การประกอบอาชีพ หรือเริ่มเข้าสู่ตลาดแรงงาน ดังนี้

1. โอกาสในการได้งานทำ จะมีโอกาสน้อยโดยเฉพาะในภาวะที่มีการแข่งขันสูง งานที่ได้ทำจะเป็นงานประเภทที่ใช้แรงงานหรือกรรมกร

2. รายได้ รายได้นั้นจะเป็นไปตามระดับความรู้ความสามารถ ถ้าเป็นแรงงานที่มีการศึกษาน้อยไม่มีทักษะไม่มีประสบการณ์ก็จะได้รับรายได้ต่ำ บางครั้งอาจจะต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เมื่อเทียบกับกำลังแรงงานและเวลาที่ลงไป แต่แรงงานเหล่านี้ก็ต้องยอมเพื่อหารายได้เลี้ยงครอบครัว

3. ประสิทธิภาพในการทำงาน ถ้าเป็นงานที่ใช้แรงงานหนักไม่มีปัญหาแต่ถ้าเป็นงานที่ต้องใช้ฝีมือ เทคนิคต่างๆ หรือต้องใช้ความคิด ค่อนข้างจะมีปัญหาเพราะแรงงานจำนวนหนึ่งไม่เพียงแต่ขาดความรู้ทักษะทางอาชีพ แม้แต่การอ่าน การเขียนยังไม่คล่อง การอ่านคู่มือทำความเข้าใจในการใช้เครื่องจักรต่างๆจะลำบาก ความสามารถในการพัฒนางานยังมีน้อย

4. ความก้าวหน้าในงานค่อนข้างจะมีน้อยเพราะคุณวุฒิคงที่ โอกาสมักจะเป็นของผู้ที่มีความรู้สูงกว่า นอกจากจะทำงานเดิมมากๆ ทำงานจนเชี่ยวชาญมีประสบการณ์มากๆ ก็จะมีโอกาสบ้าง

5. ความมั่นคงในงาน ในสภาพที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมาก มีเครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัยที่สามารถใช้แทนแรงงานจากคนได้ โอกาสที่แรงงานที่มีการศึกษาน้อยจะถูกปลดออกจากรายงานยอมเป็นไปได้อีกกลุ่มอื่น นอกจากนั้น สภาพการทำงานของแรงงานที่มีการศึกษาน้อยนั้นเป็นงานที่ต้องใช้กำลังกาย บางครั้งเสี่ยงอันตรายหรือบางครั้งต้องใช้สายตามากพอทำงานไปได้ระยะหนึ่งร่างกายจะแข็งช้ำไม่ไหว นายจ้างก็จะปลดออกโดยหาคนหนุ่มสาวที่ว่องไวกว่ามาแทน

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาที่พบเมื่อแรงงานเข้าสู่การประกอบอาชีพ สามารถสรุปได้เป็นประเด็นหลัก 2 ประการคือ 1.เรื่องรายได้ 2.เรื่องการศึกษา ซึ่งรายได้ขั้นต่ำของพนักงานในเขตกรุงเทพมหานครนั้น เป็นจำนวนเงิน 175 บาทต่อวัน(กระทรวงแรงงาน, 2547) ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนเงินที่น้อยมาก พนักงานส่วนใหญ่มีภาระครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบซึ่งค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของแต่ละครอบครัวตามรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่าค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนนั้น เป็นจำนวนเงิน 10,889 บาท ซึ่งทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายทำให้เกิดหนี้สิน จึงต้องมีการทำงานล่วงเวลา เพื่อให้มีรายได้มากขึ้น อีกทั้งยังถูกเอารัดเอาเปรียบ

จากนายจ้างในเรื่องค่าจ้าง การจ้างงาน ปัญหาที่สำคัญอีกประการคือ ในการเข้าทำงาน พนักงานส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ ความรู้และทักษะในการทำงานด้านนั้นๆโดยตรง ซึ่งสถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญในการให้ความรู้เพิ่มเติมแก่ลูกจ้างทั้งก่อน และระหว่างการทำงานอีกด้วย

ประเทศไทยไม่สามารถมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวได้ จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปด้วย โดยเฉพาะแรงงานที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการผลักดันให้อุตสาหกรรมเจริญก้าวหน้า ทัดเทียมอารยประเทศอื่น ซึ่งในปัจจุบันมีการแข่งขันระหว่างประเทศ และการพัฒนาด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเช่นนี้ มีผลมากต่อการทำงาน และการเตรียมบุคคลเพื่อการทำงาน การศึกษาและการฝึกอบรมตามรูปแบบเดิมในอดีตที่ผ่านมาอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาหรือการเตรียมคนเพื่อทำงาน สถานประกอบการส่วนใหญ่ล้วนต้องการพนักงานที่มีความรอบรู้ ทักษะที่หลากหลายทั้งด้านคอมพิวเตอร์ ภาษา และคุณสมบัติส่วนตัว เช่น ความรับผิดชอบ จริยธรรม ทักษะคิดและนิสัยอุตสาหกรรม ประกอบกับมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถทำงานเป็นทีม มีความยืดหยุ่นคล่องตัวในการทำงาน และสามารถปรับตัวได้อย่างดีในสภาพแวดล้อมและสภาพความกดดันในการทำงาน รวมถึงมีจริยธรรม ศีลธรรมจรรยาบรรณควบคู่ไปด้วย จึงควรที่จะพัฒนาทรัพยากรแรงงานเหล่านี้ให้มีคุณภาพ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยการจัดการให้ความรู้ เนื่องจากความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการปรับเปลี่ยนเจตคติของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมด้วย

การศึกษาในสถานประกอบการหรือการเรียนรู้ ณ ที่ทำงานของบุคคล นับเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบที่จำเป็นและถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติ และเป็นปัจเจกบุคคล สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลและสนองความต้องการของบุคคลในเรื่องความก้าวหน้าในอาชีพ และพัฒนาศักยภาพส่วนบุคคลไปพร้อมๆ กัน การเรียนรู้ในสถานประกอบการครอบคลุมถึงการฝึกอบรมทักษะใหม่ๆ ไปเพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งผลจากการเรียนรู้จะช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน พัฒนาทักษะอาชีพและเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานซึ่งการให้ความรู้หรือการศึกษาสามารถทำให้พนักงานได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นกว่าเดิมทางด้านความรู้พื้นฐานและทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ซึ่งทางสถานประกอบการสามารถจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้ศึกษาเพิ่มเติมได้โดยไม่ต้องลาออกจากงาน โดยหลักสูตรการศึกษาอาจเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานทั่วไปหรือทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งจะทำให้การดำเนินกิจการได้ผลสูงสุด และสามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้

ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่จัดการบริการการศึกษาจากระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชนที่ไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนระบบโรงเรียน แต่ส่วนใหญ่จะจัดให้ผู้อยู่นอกโรงเรียนทั่วไป แต่ไม่ได้เจาะจงให้แก่ผู้ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการ ทั้งทุกๆด้าน ทั้งด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการพัฒนาอาชีพ และด้านการพัฒนาด้านสังคมและชุมชน ซึ่งหน่วยงานที่จัดการศึกษาเหล่านั้นก็ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ที่ทำงานอยู่ในสถานประกอบการได้อันเนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ แต่ในสถานประกอบการแต่ละแห่งมีการร่วมมือกับหน่วยงานผู้จัดการศึกษาจากระบบโรงเรียน ให้จัดบริการการศึกษาสายสามัญขั้นพื้นฐานให้แก่พนักงานในสถานประกอบการโดยที่แรงงานเหล่านั้นทำงานในสถานประกอบการนั้นด้วย และเมื่อเรียนจบก็จะได้รับประกาศนียบัตร และสามารถปฏิบัติงานได้ต่อไป นอกจากนี้บางสถานประกอบการอาจจัดให้บริการการศึกษาออกโรงเรียนประเภทให้ข่าวสาร หรือจัดฝึกอบรมเอง ซึ่งมีสถานประกอบการจำนวนไม่มากในกรุงเทพฯ ที่มีการดำเนินการเช่นนี้เมื่อเทียบกับจำนวนสถานประกอบการทั้งหมดที่มีอยู่แล้วก็ถือว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก อีกทั้งหลักสูตรส่วนใหญ่ที่จัดนั้นมาจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหลักสูตรสายสามัญทั่วไป ไม่สอดคล้องกับสภาพชีวิตและความเป็นอยู่จริงของพนักงานในสถานประกอบการรวมถึงขาดการประชาสัมพันธ์ ทำให้ไม่ได้รับความนิยมนอกจากพนักงานทั้งที่อยู่ในสถานประกอบการเอง รวมถึงบุคคลภายนอก (มิตซุน, 2539)

จากปัญหาและเหตุผลต่างๆ หากทุกฝ่ายให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความรู้กับพนักงาน ก็จะสามารถทำให้ปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้นระหว่างการทำงานบรรเทาลงได้ เพราะการศึกษาเป็นระบบที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาคนเพื่อที่จะได้ไปพัฒนาสังคมและพัฒนาประเทศชาติต่อไป ซึ่งในที่นี่ควรจะเป็นการให้การศึกษาในรูปแบบของการศึกษาจากระบบโรงเรียน เพราะถูกจ้างในสถานประกอบการเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในวัยทำงาน และไม่ค่อยมีโอกาสที่จะศึกษาเพิ่มเติมในระบบโรงเรียนตามปกติได้ เนื่องจากข้อจำกัดหลายอย่างในเรื่องเวลาทำงาน และหน้าที่ความรับผิดชอบในงานที่ทำ ดังนั้นการให้การศึกษาจากระบบโรงเรียนน่าจะตอบสนองความต้องการสำหรับกลุ่มพนักงานได้เป็นอย่างดี

การให้ศึกษาจากระบบโรงเรียนแก่ผู้ใช้แรงงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นและเร่งด่วนในสังคมไทยในปัจจุบัน และควรพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการจัดการศึกษาให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ การจัดกิจกรรมหรือโครงการการศึกษาจากระบบโรงเรียนใดๆ ให้แก่ผู้ใช้แรงงาน จึงจำเป็นต้องมีการสำรวจความต้องการ ถึงการจัดโปรแกรมการศึกษาจากระบบโรงเรียน ซึ่งจำแนกออกเป็น ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการสอน ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม และ ด้านการวัดและการประเมินผล ที่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงของพนักงานก่อน เพื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้ ใช้เป็นแนวทางในการจัด

โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถานประกอบการ ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มพนักงานในสถานประกอบการ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่งของการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งผลผลิตของพวกเขาเหล่านั้นมีความสำคัญต่อคนในสังคมเป็นอย่างมาก รวมถึงนายจ้างและประเทศชาติเป็นอย่างมาก จึงเหมาะสมที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งสร้างทัศนคติและพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน และยังเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของชาติด้วย

เมื่อประชากรมีการศึกษาที่สูงขึ้น จึงทำให้มีความต้องการในการรับรู้ข่าวสารทางด้านต่างๆ เพิ่มมากขึ้นด้วย เช่นในด้าน วิชาการ บ้านเทิง การเมือง สังคม และเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่สามารถเป็นตัวกลางในการสื่อสารความเข้าใจนั้นคือ หนังสือพิมพ์ ซึ่งหนังสือพิมพ์จะเป็นเหมือนกระจกเงาส่องสะท้อนสังคมว่าเป็นอย่างไร ทั้งด้านบวกและด้านลบ จากคำกล่าวของศาสตราจารย์เสฐียร พันธรั้งสี ที่กล่าวไว้ว่า หนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนตะเกียงดวงใหญ่ที่นำไปวางตรงทางแยกเพื่อให้คนอ่านเลือกที่จะเดินไปในทางแยกใด หนังสือพิมพ์ไม่ใช่ตัวชี้ขาดว่าจะต้องอย่างโน้นอย่างนี้ แต่เป็นเพียงผู้ชี้แนะเท่านั้น ไม่มีหน้าที่ชี้ขาด และ มาลี บุญศิริพันธ์(2543) ได้แบ่งหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้ 1. ให้ข่าวสาร 2. ให้ข้อเสนอแนะ 3. ให้ความบันเทิง 4. เป็นสื่อในการโฆษณา โดยที่สถานประกอบการได้มีการแบ่งแผนกหรือกองการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจนดังนี้ 1. กองบรรณาธิการ หมายถึง แผนกที่ทำงานรับผิดชอบเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับที่เป็นเรื่องราวสำหรับอ่าน เช่น ฝ่ายข่าวในประเทศ ฝ่ายข่าวต่างประเทศ ฝ่ายช่างภาพ ฝ่ายบทความ ฝ่ายกีฬา ฝ่ายบรรณาธิการณ์ ฝ่ายจัดหน้า 2. กองจัดการ หมายถึง แผนกที่ทำงานรับผิดชอบโดยตรงทางด้านธุรกิจการจัดการ การตลาด เพื่อให้หนังสือพิมพ์มีรายได้ ซึ่งรวมไปถึง แผนกการจัดจำหน่าย หาสมาชิก การบัญชี ขายเนื้อที่โฆษณา บุคลากร และ ด้านการขนส่ง 3. กองผลิต หมายถึง แผนกที่ทำหน้าที่ในด้านการพิมพ์เพื่อให้หนังสือพิมพ์เสร็จจุลวงออกมาสมบูรณ์พร้อมที่จะออกวางตลาด ซึ่งรวมไปถึง ฝ่ายเรียงพิมพ์ ฝ่ายทำแม่แบบ ฝ่ายตรวจฉบับพิมพ์ ฝ่ายทำเพลท เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันมีหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์จำหน่ายในท้องตลาดเป็นจำนวนกว่า 60 ฉบับ ในจำนวนนี้มีตั้งแต่ฉบับใหญ่ที่สุดมีบุคลากรเป็นจำนวนร้อย มีตึกที่ทำการมั่นคง และมีโรงพิมพ์เป็นของตัวเอง ไปจนถึงหนังสือพิมพ์ฉบับที่เล็กมีจำนวนบุคลากรเพียงสิบ ไม่มีโรงพิมพ์เป็นของตัวเอง ซึ่งหนังสือพิมพ์ฉบับเล็กๆทั่วไปล้วนแล้วแต่จะเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่มียอดการผลิตในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น ซึ่งต่างจากหนังสือพิมพ์ฉบับใหญ่ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สถานประกอบการสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตหนังสือพิมพ์ในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีการแข่งขันสูงมาก มีอัตราการเติบโตสูง มีการทยอยเข้ามากระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ ทั้งสิ้น 11 ราย แต่ด้วยปัญหาและอุปสรรคทางการแข่งขันที่รุนแรง ทำให้ธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ได้ประสบกับปัญหารายได้ไม่

สัมพันธ์กับรายรับ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากบุคลากรในสถานประกอบการขาดความรู้และความเข้าใจในการปรับตัวเข้าสู่สภาพเศรษฐกิจ อีกทั้งทางสถานประกอบการยังไม่มีการพัฒนาและการให้ความรู้แก่บุคลากรอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนจึงทำให้พนักงานขาดการได้รับความรู้เพิ่มเติมในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ด้านเทคโนโลยี ด้านสุขภาพ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันวงการสื่อสิ่งพิมพ์ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีใหม่ของทางตะวันตกเป็นอย่างมาก ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้จะมีส่วนช่วยในการพัฒนากิจการด้านสื่อสิ่งพิมพ์ให้ก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่นได้ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรต่างๆ จึงต้องมีความตื่นตัวและให้ความสำคัญในด้านการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพสามารถแข่งขันกับตลาดได้ และสิ่งที่ภาคธุรกิจสื่อสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ที่ตระหนักอยู่ตลอดเวลา นั่นคือ การรักษาฐานลูกค้าเดิม และเพิ่มลูกค้ารายใหม่ ด้วยการเพิ่มสีสัน เนื้อหา ที่ดึงดูดใจผู้อ่าน ตรงกับความต้องการของคนในสังคม ให้ครอบคลุมถึงทุกกลุ่มคนให้มากที่สุดอีกด้วย ซึ่งโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะสามารถเข้ามามีส่วนช่วยให้องค์กรทราบถึงความต้องการในการศึกษาของบุคลากรและช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้กับตัวบุคลากรในการทำงานและสามารถเข้าสู่การแข่งขันในยุคปัจจุบันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพผลมากที่สุด

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาในสถานประกอบการที่ประกอบกิจการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์เขตกรุงเทพมหานคร โดยหนังสือพิมพ์ที่ผลิตออกจำหน่ายทั้งสิ้นในปัจจุบันมีกว่า 60 ฉบับ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สนใจที่จะทำการวิจัยหนังสือพิมพ์ที่มีส่วนสำคัญต่อธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศ นั่นก็คือ หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ซึ่งจากการสำรวจของ เอ.ซี. นีลสัน รีเสิร์ช ในปี 2004 พบว่า หนังสือพิมพ์ธุรกิจรายสัปดาห์ที่มียอดผู้อ่านสูงสุดในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งหมด 2 ฉบับ คือ 1.หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์ 2.หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ สถานประกอบการทั้ง 2 แห่งนี้ ถือว่าเป็นสถานประกอบการที่มีขนาดใหญ่ มีชื่อเสียง และมีบุคลากรมากกว่า 200 คนในสถานประกอบการ อีกทั้งทางผู้บริหารของสถานประกอบการทั้ง 2 แห่งนี้ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการให้ความรู้เพิ่มเติมแก่พนักงานในเรื่องที่พนักงานสนใจและต้องการเรียนรู้ จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์และพูดคุยกับผู้บริหารของสถานประกอบการและหัวหน้าแผนก ซึ่งล้วนมีความเห็นชอบและยินดีให้ความร่วมมือในการให้ผู้วิจัยเข้ามาทำการศึกษาค้นคว้าความต้องการในด้านต่างๆของพนักงานในการจัดโปรแกรมการศึกษารึ้นในสถานประกอบการแห่งนี้ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาในสถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ธุรกิจภาษาไทยรายสัปดาห์ที่มียอดผู้อ่านสูงสุดในปี 2004 นั้นได้แก่ 1. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 2. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ โดยจะทำการศึกษานักงานที่ทำงานในฝ่ายที่มีความสำคัญมากที่สุด ทำหน้าที่กลั่นกรองเนื้อหาบทความ เรื่องราว ข่าวสารต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับก่อนถึงมือผู้บริโภค ซึ่งในที่นี้รวม

เรียกว่า กองบรรณาธิการ ประกอบไปด้วย ฝ่ายข่าวในประเทศ ฝ่ายข่าวต่างประเทศ ฝ่ายช่างภาพ ฝ่ายบทความ ฝ่ายกีฬา ฝ่ายบรรณาธิการ ฝ่ายจัดหน้า และจากข้อมูลของทางสถานประกอบการ สื่อสิ่งพิมพ์ทั้ง 2 แห่งพบว่าพนักงานที่อยู่ในฝ่ายบรรณาธิการประสบหลากหลายประการ อาทิเช่น เรื่องภาษาอังกฤษในการทำงาน เรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ ความปลอดภัยในการทำงาน เรื่องการบริหารเวลาและ เรื่องการทำงานเป็นทีม เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนแรกของการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ดำเนินการสำรวจอุปสรรคและปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของพนักงานกองบรรณาธิการ และหลังจากที่ได้ผลสำรวจในขั้นแรก ขั้นตอนที่สองผู้วิจัยดำเนินการสำรวจความต้องการ การศึกษานอกระบบทั้ง 6 ด้านของพนักงานซึ่งประกอบด้วย 1. ด้านหลักสูตร 2. ด้านเนื้อหา 3. ด้านวิธีการและเทคนิคการจัดกิจกรรม 4. ด้านสื่อการสอน 5. ด้านสื่ออำนวยความสะดวกและ สภาพแวดล้อม 6. ด้านการวัดและประเมินผล และขั้นตอนที่สาม ผู้วิจัยนำผลสำรวจความต้องการในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของพนักงานทั้ง 6 ด้านมาจัดเป็นโปรแกรม การศึกษานอกระบบโรงเรียนตามความต้องการของพนักงาน และนำไปโปรแกรมที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจในขั้นตอนต่อไป ขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยนำโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจเรียบร้อยแล้วไปเสนอต่อผู้บริหารของสถานประกอบการเพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโปรแกรมการศึกษาและทำการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับนโยบายของสถานประกอบการ และผู้บริหาร เพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ได้จริงในองค์กร จากการสำรวจพนักงานในฝ่ายบรรณาธิการ มี ลักษณะที่แตกต่างกันในด้าน เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความต้องการของพนักงานที่มีลักษณะแตกต่างกัน ในด้านเพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษา ว่ามีความต้องการให้มีการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการทำงานในเรื่องใดมากที่สุด และนำเสนอเป็นแนวทางในการจัดโปรแกรมการศึกษาของพนักงานที่มี เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน โดยโปรแกรมการจัดการศึกษาที่ทางผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นโปรแกรม การศึกษาตามกระบวนการวางแผนโครงการเชิงสถาบันที่มีวัตถุประสงค์ที่มุ่งปรับปรุงและพัฒนา ความสามารถของรายบุคคล โดยจะแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน(ชัยฤทธิ์ โพธิ์สุวรรณ, 2543) คือ ขั้นตอนที่1 กำหนดกลุ่มผู้รับบริการ ขั้นตอนที่2 ระบุเนื้อหาวิชา ขั้นตอนที่3 กำหนดการเรียนการสอน ขั้นตอนที่4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ ขั้นตอนที่5 ประเมินผลโปรแกรม เพื่อเป็นแนวทาง ในการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีส่วน ช่วยในการส่งเสริมประสิทธิภาพในการทำงานในสถานประกอบการ และส่งเสริมให้พนักงานมี ทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานด้านต่างๆในสถานประกอบการต่อไปซึ่งเป็นการ พัฒนาศักยภาพของพนักงานให้สูงขึ้น และทำให้ประสิทธิผลในการทำงานสูงขึ้นตามมา ตลอดจน เศรษฐกิจของประเทศก็จะมีการพัฒนาสูงขึ้นตามไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ในด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการและเทคนิคการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านสื่ออำนวยความสะดวกและสภาพแวดล้อม ด้านการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการทำงานของพนักงานในสถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน จำแนกตามเพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน และระดับการศึกษา ของพนักงานในสถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์
3. นำเสนอโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อส่งเสริมการทำงานของพนักงานในสถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของพนักงานในสถานประกอบการ

สมมติฐานในการวิจัย

มนุษย์ทุกคนล้วนมีความต้องการในชีวิต บางคนมีความต้องการคล้ายคลึงกัน บางคนก็แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของการดำรงอยู่และสถานภาพทางสังคม ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานดังนี้

1. พนักงานที่มีเพศ แตกต่างกัน มีความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน
2. พนักงานที่มีอายุ แตกต่างกัน มีความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน
3. พนักงานที่มีประสบการณ์การทำงาน แตกต่างกัน มีความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน
4. พนักงานที่มีระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีความต้องการการจัดโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะเจาะจงกลุ่มสถานประกอบการผลิตสิ่งพิมพ์ธุรกิจภาษาไทยที่มียอดจำหน่ายสูงสุดตามการสำรวจของบริษัทเอ. ซี. นิลสัน รีเสิร์ชในปี 2004 (รายละเอียดในภาคผนวก) ได้แก่ 1. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 2. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานประกอบการทั้งสอง มีข้อมูลที่สอดคล้องกับงานวิจัยฉบับนี้มากที่สุด โดยมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานในสถานประกอบการผลิตสิ่งพิมพ์ธุรกิจเขตกรุงเทพมหานครที่มียอดผู้อ่านสูงสุดในประเทศจากการสำรวจของเอซี นิลสัน รีเสิร์ช ปี 2004 ทั้งหมด 2 แห่ง ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายสัปดาห์
2. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ

- 1) หญิง
- 2) ชาย

2.1.2 อายุ

- 1) 20-30 ปี
- 2) 31-40ปี
- 3) 41 ปีขึ้นไป

2.1.3 ประสบการณ์ทำงาน

- 1) 0-5 ปี
- 2) 6-10ปี
- 3) 10 ปีขึ้นไป

2.1.4 การศึกษา

- 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา - ประถมศึกษา
- 2) มัธยมตอนต้น - มัธยมตอนปลาย (ปวช.)
- 3) อนุปริญญา (ปวส.) - ปริญญาตรี
- 4) สูงกว่าปริญญาตรี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

ความต้องการในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการและเทคนิคการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านสื่ออำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อม ด้านการวัดและประเมินผล

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนั้น กลุ่มตัวอย่างทุกคน ตอบตามความรู้ ความสามารถ และแสดงความรู้สึกนึกคิดที่แท้จริงของตนเอง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ธุรกิจ เขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานประกอบการที่ดำเนินกิจการด้านการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ธุรกิจ ภาษาไทยรายสัปดาห์ ที่มียอดขายสูงสุดจากการสำรวจของบริษัท เอ.ซี. นีลสัน ในปี 2004 โดยสถานประกอบการที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 2. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

2. โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน หมายถึง โปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามกระบวนการวางแผนโปรแกรมเชิงสถาบันตามแนวคิดของ บอยเออร์ (Boyle, 1981) 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่1 การกำหนดกลุ่มผู้เข้ารับบริการ

ขั้นตอนที่2 ระบุเนื้อหาวิชา

ขั้นตอนที่3 กำหนดการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่4 การนำแผนการสอนไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่5 การประเมินผลโปรแกรม

3. พนักงาน คนงาน ลูกจ้าง มีความหมายอย่างเดียวกันซึ่งหมายถึง บุคคลซึ่งได้รับค่าจ้างจากการทำงานในกองบรรณาธิการ ในสถานประกอบการที่ดำเนินกิจการด้านการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ธุรกิจภาษาไทย รายสัปดาห์ จำนวน 500 คนของ 1. หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ 2. หนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ

4. กองบรรณาธิการ หมายถึง แผนกที่ทำงานรับผิดชอบเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับที่เป็นเรื่องราวสำหรับอ่าน เช่น ฝ่ายข่าวในประเทศ ฝ่ายข่าวต่างประเทศ ฝ่ายช่างภาพ ฝ่ายบทความ ฝ่ายกีฬา ฝ่ายบรรณาธิการณ์ ฝ่ายจัดหน้า ซึ่งได้รับค่าจ้างเป็นเงินเดือน

5. ผู้บริหาร หมายถึง บุคคล หรือคณะบุคคลระดับหัวหน้าองค์กร ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อนโยบายและแผนขององค์กรธุรกิจ จัดระบบงานและระเบียบองค์กร ตัดสินใจ สั่งการ และมอบหมายภาระความรับผิดชอบแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการควบคุมสนับสนุน จูงใจให้งานที่มอบหมายไปนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยความเรียบร้อย และมีประสิทธิภาพ

6. ประสบการณ์ทำงาน หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่วันที่เริ่มทำงานจนถึงวันสุดท้ายก่อนการสำรวจ
7. ระดับการศึกษา หมายถึง ชั้นการศึกษาสูงสุดของพนักงานที่จบจากโรงเรียนสามัญทั่วไป หรือการศึกษาผู้ใหญ่ โรงเรียนอาชีวศึกษา วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย
8. การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถานประกอบการ หมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่จัดขึ้นสำหรับประชากรกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบโรงเรียน เพื่อให้ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ แก่พนักงานในสถานประกอบการ
9. ความต้องการ หมายถึง สำรวจความต้องการของพนักงานในสถานประกอบการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ธุรกิจขนาดใหญ่ 2 แห่ง คือ หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ และหนังสือพิมพ์ฐานเศรษฐกิจ โดยให้แบบสอบถาม ซึ่งจะแบ่งความต้องการออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านเนื้อหา ด้านวิธีการและเทคนิคการจัดกิจกรรม ด้านสื่อการสอน ด้านสื่ออำนวยความสะดวก และสภาพแวดล้อม ด้านการวัดและประเมินผล
10. สถานประกอบการ หมายถึง หน่วยประกอบธุรกิจตามความหมายของระบบอุตสาหกรรม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะถือเป็นแหล่งประชากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยครั้งนี้จะทำให้เกิดการพัฒนาโปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนในสถานประกอบการที่เป็นทางการและเป็นระบบอย่างแท้จริงถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งส่งผลต่อการทำงานของพนักงาน ตลอดจนส่งเสริมให้พนักงานได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่องตามโอกาสและความพร้อมที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล
2. ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของพนักงานในสถานประกอบการ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องและเหมาะสมตรงกับความต้องการของสถานประกอบการในปัจจุบัน
3. ทำให้ได้โปรแกรมการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ตรงกับความต้องการของพนักงานในสถานประกอบการ ซึ่งเจ้าของกิจการสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่พนักงานในสถานประกอบการของตนเองต่อไป